

به نام خداوند جان و خرد

پروید و آموزش کشاورزی

مؤلفان

فرهاد خسروانی

فضل‌اله عزیزدفر

زهرا تیموری کوهنار

تهران

۱۳۹۴

انتشارات ساکو

سرشناسه

: خسروانی، فرهاد، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور

: ترویج و آموزش کشاورزی / مؤلفان فرهاد خسروانی، فضل‌اله عزیزپورفرد، زهرا تیموری کوهسار.

مشخصات نشر

: تهران ساکو، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری

: ۱۹۰ ص.

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۲-۱۱-۰

وضعیت فهرست‌نویسی

: قیبا

یادداشت

: کتابنامه.

موضوع

: کشاورزی - ترویج - راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع

: کشاورزی - ایران - ترویج

موضوع

: کشاورزی - ایران - آموزش

موضوع

: منابع طبیعی - ایران - آموزش

شناسه افزوده

: عزیزپورفرد، فضل‌اله، ۱۳۶۸-

شناسه افزوده

: تیموری کوهسار، زهرا، ۱۳۶۰-

رده‌بندی کنگره

: ۵۴۵/۵/خ۵۰۴۷

رده‌بندی دیویی

: ۶۰۰/۷۱

شماره کتابشناسی ملی

: ۱۰۱۲۵۵

انتشارات ساکو

تلفن مرکز بخش: ۰۲۱-۶۶۹۷۲۰۹۲-۶۶۹۴۵۲۴

www.nashresaco.ir

نام کتاب

: ترویج و آموزش کشاورزی

مؤلفان

: فرهاد خسروانی، فضل‌اله عزیزپورفرد و زهرا تیموری کوهسار

ناشر

: ساکو

واژه‌نگار

: انتشارات ساکو

طرح جلد

: انتشارات ساکو

لیتوگرافی

: طاووس رایانه

چاپخانه

: اصلانی

سال نشر

: ۱۳۹۴

نوبت چاپ

: اول

شمارگان

: ۲۰۰

قیمت

: ۱۴۵۰۰ تومان

ISBN: 978-600-8062-11-0

: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۲-۱۱-۰

شابک

«مسئولیت مطالب کتاب به عهده مؤلف و حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات ساکو است.»

اخطار! هر گونه کپی و تکثیر از نظر شرعی و قانونی مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۶	سطح زیر کشت محصولات (الگوی کشت).....	۳۵
فصل ۱: ویژگی‌های جامعه تولیدکنندگان کشاورزی و منابع طبیعی و نظام‌های بهره‌برداری		تشکل‌های کشاورزان.....	۳۶
مقدمه.....	۸	آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی.....	۴۳
جامعه‌شناسی کشاورزی.....	۹	سرمایه‌گذاری دولت.....	۴۳
تحقیقات اولیه جامعه‌شناسی روستایی در ساختار کشاورزی، ۱۲۸۰ تا ۱۳۳۰.....	۱۰	انگیزش و انگیزه پیشرفت.....	۴۶
تحقیقات رفتار دربار و روان‌شناسی اجتماعی در مورد فعالیت‌های کشاورزی، ۱۳۳۰ - ۱۳۵۱.....	۱۲	سیاست حمایت‌گرایی.....	۴۷
جامعه‌شناسی کشاورزی جدید.....	۱۶	بازاریابی الکترونیک.....	۴۷
نظام‌های بهره‌برداری در کشاورزی.....	۱۸	موانع مؤثر بر رفتار تولیدکنندگان محصولات کشاورزی.....	۴۸
تعاریف نظام بهره‌برداری کشاورزی.....	۱۹	ریسک تولید.....	۴۸
اهمیت مطالعه نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی.....	۲۰	عدم مشارکت تولیدکنندگان در بازار محصولات کشاورزی.....	۴۹
عوامل مؤثر بر بهره‌برداری‌های کشاورزی.....	۲۱	بازار فروش.....	۵۱
انواع نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی.....	۲۱	خودآزمایی فصل دوم.....	۵۲
انواع نظام بهره‌برداری برحسب منابع مورد استفاده.....	۲۵	فصل ۳: آشنایی با تغییر اجتماعی و ارتباطات	
مشکلات نظام بهره‌برداری.....	۲۵	مقدمه.....	۵۴
خودآزمایی فصل اول.....	۲۸	تغییر.....	۵۵
فصل ۲: انگیزه‌ها و موانع مؤثر بر رفتار تولیدکنندگان کشاورزی		بهم تغییر.....	۵۵
مقدمه.....	۳۰	فرایند تغییر.....	۵۶
رفتار تولیدی زارعان.....	۳۱	ابعاد تغییر.....	۵۷
عوامل درون‌زا.....	۳۱	تغییر اجتماعی.....	۵۸
عوامل برون‌زا.....	۳۱	عوامل تغییر اجتماعی.....	۵۹
اقدامات ناشی از سیاست‌های دولت.....	۳۱	خصوصیات اجتماعی.....	۶۰
عوامل مؤثر بر رفتار تولیدی زارعین بر اساس مدل آیزن و فیش باین.....	۳۲	دیدگاه‌های مربوط به تغییرات اجتماعی.....	۶۰
عوامل شخصی و درونی تأثیرگذار بر رفتار.....	۳۴	انواع تغییر اجتماعی بر اساس نگاه دانشمندان.....	۶۲
اثر تکنولوژی بر تولید.....	۳۴	انواع جامعه و بررسی تغییرات اجتماعی در آنها.....	۶۴
		مراحل تغییر اجتماعی.....	۶۷
		موانع تغییرات اجتماعی.....	۶۹
		ارتباط.....	۷۱
		مفهوم ارتباطات.....	۷۴
		مراحل ارتباط.....	۷۵
		اجزای یک فرایند ارتباطی.....	۷۶
		انواع ارتباط.....	۷۸

مهارت‌های اساسی برای برقراری ارتباط مؤثر	۷۹
مدل‌های ارتباطی	۸۰
خودآزمایی فصل سوم	۸۶

فصل ۴: سیر تحول انتقال تکنولوژی و نوآوری‌ها در کشاورزی

مقدمه	۸۸
سیستم‌های ارتباطی تحقیق، ترویج و کشاورزی در ایران	۸۹
نظریه‌های سیستمی ارتباطی بین ترویج و تحقیقات	۹۰
تلاش‌ها در جهت ارتباط بین تحقیق - ترویج و کشاورزی در ایران	۹۰
کنشگران فعالیت‌های ترویج کشاورزی	۹۱
سرمایه‌گذاری در ترویج توسط دولت و کنشگران خصوصی	۹۲
خصوصی‌سازی در ترویج و آموزش کشاورزی	۹۳
نقاط قوت و ضعف شبکه ترویج کشاورزی	۹۴
نقش دانش و مهارت‌های تخصصی، ارتباطی و مدیریتی در کشاورزی ایران با تأکید بر دانش بومی	۹۷
زمینه‌های توجه به دانش بومی	۹۷
نیاز جوامع به استفاده از دستاوردهای درخشان پژوهش‌های دانش بومی	۹۸
علمی کردن دانش بومی و بومی کردن دانش رسمی	۱۰۰
ترویج کشاورزی و دانش بومی	۱۰۰
ویژگی‌های دانش بومی	۱۰۲
مهارت‌های اطلاعاتی و ارتباطی	۱۰۲
نظام دانش و اطلاعات کشاورزی عامل توسعه کشاورزی	۱۰۳
توسعه نظام دانش و اطلاعات کشاورزی	۱۰۵
خودآزمایی فصل چهارم	۱۰۷

فصل ۵: نظام نوآوری کشاورزی

مقدمه	۱۱۰
تاریخچه نظام ملی نوآوری	۱۱۱
نظام ملی نوآوری	۱۱۲
عناصر نظام ملی نوآوری	۱۱۵
وظایف اصلی نظام‌های نوآوری	۱۱۷

مفهوم نوآوری	۱۱۸
انواع نوآوری	۱۱۹
تئوری‌های نوآوری	۱۲۱
مدل‌های نوآوری	۱۲۴
فرایند نوآوری	۱۲۵
پیامدهای نوآوری	۱۲۵
نظام نوآوری کشاورزی	۱۲۵
مروری بر سیر تحول و تکامل نظام‌های تحقیقات کشاورزی	۱۲۸
نظام دانش و اطلاعات کشاورزی	۱۲۲
مشارکت در ترویج و آموزش کشاورزی	۱۳۴
ویژگی‌های نوآوری	۱۳۵
فرایند سنتی پذیرش نوآوری	۱۳۶
الگوی برتر فرایند پذیرش نوآوری	۱۳۶
آهنگ پذیرش	۱۳۹
گروه‌بندی پذیرندگان نوآوری	۱۴۰
خودآزمایی فصل پنجم	۱۴۳

فصل ۶: آموزش کشاورزی در نظام آموزشی ایران

مقدمه	۱۴۶
تاریخچه سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۱۴۶
وظایف سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۱۴۸
تاریخچه و اهداف دفتر آموزش بهره‌برداران	۱۵۰
تاریخچه و معرفی دفتر آموزش کارکنان	۱۵۲
مفهوم آموزش و انواع آن	۱۵۳
نقش مهارت‌آموزی در اشتغال	۱۵۶
آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۵۶
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در ایران	۱۵۷
آموزش بزرگسالان	۱۵۸
روند سوادآموزی در جهان	۱۶۱
همکاری بین‌المللی در زمینه آموزش بزرگسالان	۱۶۲
بررسی تاریخچه آموزش بزرگسالان ایران قبل از انقلاب	۱۶۴
آموزش بزرگسالان و مبارزه با بی‌سوادی در دوران پس از انقلاب	۱۶۹
طبقه‌بندی آموزش بزرگسالان	۱۷۲

۱۷۸.....	مقایسه آموزش رسمی و غیر رسمی.....	۱۷۳.....	اهداف آموزش بزرگسالان.....
۱۷۹.....	آموزش مداوم.....	۱۷۴.....	انواع هدف‌های آموزشی بزرگسالان.....
.....	علل شکست برنامه‌های آموزش بزرگسالان در کشورهای	۱۷۴.....	تفاوت پداگوژی و اندراگوژی.....
۱۸۰.....	جهان سوم.....	۱۷۶.....	ویژگی‌های آموزش بزرگسالان.....
۱۸۲.....	خودآزمایی فصل ششم.....	۱۷۷.....	انواع ساختارهای تشکیلات آموزش بزرگسالان.....
۱۸۳.....	منابع و مآخذ.....	۱۷۸.....	انواع نیازهای آموزشی.....

پیشگفتار

تنها رشته‌ای که در مقوله علوم کشاورزی تمرکز خود را بر «کشاورز» گذاشته است، «ترویج و آموزش کشاورزی» است. در واقع، این رشته، ماهیتی فرا رشته‌ای دارد که پیوند میان علوم اجتماعی و مباحث فنی و تجربی کشاورزی را فراهم می‌آورد. فلسفه ترویج و آموزش کشاورزی بر «توانمندسازی» روستاییان، کشاورزان و بهره‌برداران از منابع طبیعی قرار دارد. ترویج و آموزش کشاورزی به عنوان نهادی که محور آن فعالیت‌های آموزشی است این وظیفه را در عرصه کشاورزی و منابع طبیعی بر عهده دارد. به بیان دیگر ترویج و آموزش کشاورزی سعی دارد تا با تغییرات لازم در دانش، بینش و مهارت مخاطبان خویش، به هدف خود که همانا توسعه روستایی و کشاورزی و تعالی انسانی در عرصه کشاورزی و منابع طبیعی است دست یابد. این کتاب که هدف آن آشنا کردن خواننده با مبانی ترویج و آموزش کشاورزی است، شامل شش فصل می‌باشد. در این کتاب سعی شده مفاهیم و ویژگی‌های جامعه تولیدکنندگان کشاورزی و منابع طبیعی، نظام‌های بهره‌برداری موجود در کشور، سیر تحول انتقال تکنولوژی و نوآوری‌ها در کشاورزی، آشنایی با تغییر اجتماعی، موانع و انگیزه‌های مؤثر بر رفتار تولیدکنندگان کشاورزی، نظام نوآوری کشاورزی و در نهایت آموزش کشاورزی در نظام آموزشی ایران به صورت مختصر و مفید در اختیار دانشجویان، محققان و خوانندگان قرار گیرد. لازم به ذکر است این کتاب با سرفصل درس «ترویج و آموزش کشاورزی» معرب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دروس مهارت مشترک دانشگاه جامع علمی کاربردی، می‌باشد. از آنجایی که سعی مؤلفان بر آن بوده که تمامی مفاهیم مربوط به ترویج و آموزش کشاورزی در این کتاب پوشش داده شود، لذا یقیناً این اثر خالی از اشکال نیست و نیازمند ارزیابی و ارائه از طریق شما بزرگواران می‌باشد. بنابراین از شما عزیزان خواهشمندیم که با ارائه نظرات سازنده خود ما را یاری فرمایید تا در چاپ‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرد. در پایان وظیفه می‌دانیم از تمامی اساتید محترم گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس که در طول تحصیل از ارشادهای خردمندانه آنان برخوردار بوده‌ایم کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم و همچنین از مدیریت محترم انتشارات ساکو جناب آقای غلامی گلشیمی که از چاپ این اثر استقبال و حمایت کردند، تشکر و قدردانی نماییم.

فرهاد خسروانی (khosravani.farhad@gmail.com)

فضل‌اله عزیزپورفرد (f.fazizpoorfard@yahoo.com)

زهره تیموری کوهسار (teimuri.zahra@yahoo.com)